

GELİŐMİŐLİK DÜZEYLERİNDEKİ FARKLILIKLARA GÖRE DEMOKRASİNİN ENFLASYON ÜZERİNDEKİ ETKİŐİ: BİR PANEL VERİ ANALİZİ¹

THE EFFECT OF DEMOCRACY ON INFLATION BY DIFFERENCES IN DEVELOPMENT LEVELS: A PANEL DATA ANALYSIS

Doç. Dr. Banu DEMİRHAN

Afyon Kocatepe Üniversitesi

Afyon Meslek Yüksek Okulu

İşletme Yönetimi Bölümü

bdemirhan@aku.edu.tr

ORCID: 0000-0002-0902-4629

Prof. Dr. Erdal DEMİRHAN

Afyon Kocatepe Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İktisat Bölümü

demirhan@aku.edu.tr

ORCID: 0000-0001-6843-1868

Öz

Yüksek enflasyon oranı ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerine bağlı olarak gelişmekte olan ülkelerde ve gelişmiş ülkelerde temel ekonomik sorunların başında gelmektedir. Bu ülkelerde yüksek enflasyonla mücadelele ilgili olarak daha çok maliye ve para politikaları uygulanmaktadır. Ancak bu politikaların enflasyonu düşürmedeki etkisi enflasyonun arkasındaki yapısal nedenler nedeniyle sınırlı kalmaktadır. Bu nedenlerin başında yer alan demokrasi düşük enflasyon için önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı demokrasinin düşük enflasyona olan katkısını gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler verileri yardımıyla incelemektir. Elde edilen bulgular gelişmiş ülkelerde düşük enflasyonun sağlanması için demokrasinin önemini ortaya koymaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde demokrasinin enflasyon üzerindeki etkisi enflasyon oranlarının seviyesine bağlı olarak değişmektedir.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Enflasyon, Panel Veri Modeli

Abstract

High inflation rate is among the main economic problems in developed and developing countries due to its adverse effects on economy. In these countries, economic policies have been applied to reduce inflation rate, which consist of monetary and fiscal policies. However, the effects of these policies on lowering inflation are limited due to structural reasons behind it. Democracy, at the beginning of these reasons, is crucial factor for low inflation rates. The aim of this study is to analyze the impact of democracy for low inflation using the data of developed and developing countries. Empirical finding demonstrate that the importance of democracy for achieving low inflation rates in developed countries. In developing countries the impact of democracy on inflation rates varies depending on the level of inflation rates.

Keywords: Democracy, Inflation, Panel Data Model

¹ Bu alışma Afyon Kocatepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir (Proje No.: 17. Kariyer. 185).

1. GİRİŐ

Yüksek enflasyon oranları temel ekonomik göstergelerde bozulmaya neden olması ve toplumsal refahı olumsuz etkilemesi dolayısıyla birçok ülkede ekonomik sorunların başında yer almaktadır. Yüksek enflasyon oranları bir taraftan nominal döviz kurlarını, faiz oranlarını ve nominal ücretleri artırmak suretiyle yatırımları olumsuz etkilerken diğere taraftan ekonomik ortamdaki belirsizliğı artırarak yatırımları caydırmaktadır. Bunun sonucunda ekonomik büyüme oranlarında azalma görölmekte ve hatta ekonominin depresyona girmesi söz konusu olabilmektedir.

Bilindiğı üzere gelişmekte olan ölkelerin en önemli ekonomik sorunlarından biri tasarruf açıklarıdır. Söz konusu ölkelerde bu açığı kapatmanın yolu genellikle yabancı sermaye akımlarıdır. Yüksek enflasyon oranları ile birlikte ülke riskinin artması ve ulusal paranın yabancı paralar karşısındaki değere kaybı olasılığı yabancı yatırımların gelişmekte olan ölkelere yönelmesindeki engellerden biridir. Bu çerçevede düşük enflasyon oranlarının doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını artırarak tasarruf açıklarının daha nitelikli biçimde kapanmasına destek olacağı söylenilebilir. Yüksek enflasyonun gelişmekte olan ölkelerde cari açığın en önemli alt kaleminden biri olan dış ticaret açıklarının artmasındaki katkısı da (üretim maliyetlerini artırıp, ihracatı azaltması ve ithalatı teşvik etmesi nedeniyle) ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerin başında gelmektedir.

Enflasyon oranlarının ekonomi literatüründe bahsedilen bütün olumsuz etkilerine rağmen gelişmekte olan ölkelerde fiyat istikrarı veya diğere bir ifadeyle düşük enflasyon oranı hedeflerine ulaşmak çoğunlukla mümkün olmamaktadır. Bunun birinci nedeni yüksek enflasyona sebebiyet veren faktörlerin ortadan kaldırılmasına yönelik politikaların uygulanmaması veya bu faktörlere gereğince önem verilmemesidir. İkinci neden enflasyonu düşürmeye yönelik uygulanan Ortodoks politikalara (para ve maliye politikaları) ağırlık verilmesi ve bu yüzden daha çok kısa dönemli politika yaklaşımlarının benimsenmesidir. Bahsedilen politikaların gelişmiş ölkelerde enflasyonu düşürmede marjinal etkisinin gelişmekte olan ölkelere göre fazla olması beklenmektedir. Çünkü bu ölkelerde yapısal sorunların önüne geçilmesinde gelişmekte olan ölkelere göre önemli mesafeler alınmıştır. Bu çerçevede yapısal sorunlardan kaynaklanan enflasyonist etkiler minimize edilmiştir. Gelişmekte olan ölkelerde ise ekonomi teorisinde enflasyon katılığı olarak ifade edilen ve enflasyon oranının düşürülmesinde direnç gösterilmesine neden olan bazı yapısal sorunlar vardır. Bunlar emek piyasalarının esnek olmaması, vergi sisteminin karmaşıklığı, bürokratik işlemlerin fazlalığı, hukukun üstünlüğü, demokrasinin gelişmesi gibi ekonomin arz yönünü ilgilendiren ve yapısal reformlar ile ortadan kaldırılabilen faktörlerdir. Demokrasinin geliştirilmesi bu anlamda ekonomide verimliliğı ve dolayısıyla üretimi artırmak suretiyle düşük enflasyona katkıda bulunmaktadır. Bu noktada demokrasinin gelişmişliğinin nispeten düşük seviyelerde kaldığı ölkelerde enflasyonu düşürmede ciddi sorunlarla karşılaşılabilir.

Gelişmekte olan ölkelere göre gelişmiş ölkelerde enflasyon oranlarında düşük seviyeler görölmektedir. Bu seviyelerin elde edilmesinde başarılı maliye ve para politikalarının uygulanmasının yanında yapısal sorunların minimize edilmiş olmasının payı büyüktür. Söz konusu ölkelerde yapısal sorunların çözümü noktasında başarılı uygulamaların gerçekleştirilmiş olması düşük enflasyon oranlarının kalıcılığını sağlamaktadır. Bu bakımdan enflasyonu düşük seviyede tutmayı amaçlayan politika uygulamalarının yanında yapısal önlemlerden elde edilen kazanımların muhafaza edilmesi önem kazanmaktadır. Bu kazanımların başında ise gelişmiş ölkelerde demokrasinin gelişimi yönünde atılan adımlar gelmektedir.

Demokrasinin enflasyonu azaltıcı etkisine dair düşünce enflasyonun parasal faktörlere bağı olduğunu ifade eden Milton Friedman'dan gelir. Buradaki varsayım yüksek demokrasinin popülist politikaları elimine edeceği ve böylece merkez bankasının para basması yönündeki baskıları azaltacağıdır. Demokrasinin enflasyon üzerindeki etkisine dair ampirik literatür sınırlıdır. Literatürde daha çok demokrasi ekonomik büyüme ilişkisi ile ilgili çalışmalar dikkati çekmektedir. Bu çalışmalardan Haan ve Sturm, 2000; Quazi, 2007; Abrams ve Lewis, 1995, Moral-Benito ve Bartolucci (2012) demokrasinin ekonomik büyümeye olan katkısına dair bulgular elde ederken Acemoğlu vd. (2005) demokrasinin ekonomik büyüme üzerine pozitif etkisine dair bir bulguya rastlanmamıştır. Demokrasinin büyümeyi artırıcı etkisi demokrasi enflasyon ilişkisi açısından önemlidir. Özellikle ekonomik büyümenin sermaye oluşumuna dayalı olması durumunda düşük enflasyon ile sürdürülebilir büyüme oranları birlikte görölebilmektedir. Bu noktada demokrasideki

gelişmelerin fiziki, beşeri, sosyal ve politik sermayeyi artırarak daha iyi bir büyüme performansına yol aması (Gerring, 2005, 325) düşük enflasyona olumlu etkide bulunabilecektir.

Demokrasinin gelişmesinin enflasyonu azaltmadaki katkısı enflasyon bekleyişlerini olumluya çevirmek suretiyle de gerçekleşmektedir. Enflasyonu düşürmeye yönelik uygulanan politikalar üretim ve istihdam üzerinde olumsuz etkilere yol açmaktadır. Bu durum özellikle fiyatların katı olduğu Keynesyen ve Yeni Keynesyen modelde analiz edilmektedir. Diğer yandan enflasyon bekleyişleri enflasyonla birlikte değiştiğinde merkez bankası enflasyonu üretim ve istihdam değişkenlerinde bir etki doğurmaksızın düşürebilmektedir (Roberts, 1997, 173). Bu çerçeve de merkez bankasının politikalarının enflasyonu düşürmedeki başarısı fiyatların katılığına ve enflasyon bekleyişlerinin değişip değişmediğine bağlıdır. Demokrasi göstergelerindeki iyileşmenin anti-enflasyonist ekonomi politikaların kararlı biçimde uygulanacağına dair bir beklenti yaratması enflasyon bekleyişlerini olumlu etkileyebilmektedir. Ayrıca politik özgürlükler politik istikrarsızlıkların enflasyon üzerindeki etkisini belirlemektedir. Telatar vd. (2010)'a göre politik istikrarsızlık gelişmiş ölkelerde, düşük enflasyona sahip ölkelerde ve Avrupa Birliği ölkelerinde enflasyon için bir sorun teşkil etmektedir. Ayrıca politik istikrar sadece politik olarak özgür olan ölkelerde enflasyonu azaltıcı bir etkiye sahiptir. Aynı çalışmada politik özgürlüğün enflasyonu azaltıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Demokrasi enflasyon ilişkisi ile ilgili yapılan bir diğer çalışma olan Desai vd. (2003) ise demokrasinin enflasyon üzerindeki etkisinin gelir eşişsizliğine bağlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gelir eşişsizliğinin azalması ile birlikte demokrasi enflasyon üzerinde azaltıcı bir etkiye sahip olmaktadır. Gelir eşişsizliğinin fazla olması durumunda ise demokrasi enflasyon üzerinde artırıcı bir etkiye sahiptir. Banaian ve Luksetich (2001) ekonomik özgürlüklerin enflasyon üzerinde azaltıcı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşırken, Aisen ve Veiga (2005) demokrasideki gelişmelerin enflasyonu azalttığını tahmin ederken bu etkinin gelişmekte olan ölkelerde geçerli olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada demokrasinin enflasyon üzerindeki etkisi gelişmiş ölkeler ve gelişmekte olan ölkeler verileri yardımıyla tahmin edilmiştir. Böylece her iki ölkeler grubuna göre tahminlerin değişip değişmediği analiz edilmiştir. Ayrıca çift ve tek haneli enflasyon oranlarının demokrasinin enflasyon üzerindeki etkisi üzerindeki etkisi üzerinde belirleyici olup olmadığı analiz edilmiştir. Böylece düşük ve yüksek enflasyon oranlarına sahip olan ölkelerde demokrasinin enflasyon oranı üzerindeki etkisinin farklılaşıp farklılaşmadığı analiz edilmiştir. Bahsedilen analizlerin demokrasinin enflasyon üzerindeki etkisine dair mevcut literatüre katkı yapacağı düşünölmektedir. Çalışmanın ikinci bölümde ampirik model ve çalışmada kullanılan veri ile ilgili açıklamalar yapılacaktır. Üçüncü bölümünde kullanılan tahmincilerden yararlanılarak elde edilen ampirik sonuçlar açıklanacaktır. Dördüncü bölümde ise sonuçlara yer verilmiştir.

2. VERİ ve EKONOMETRİK MODEL

Enflasyon oranını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Temel olarak bu faktörler kurumlar ve politikalar, yapısal faktörler, iř çevrimi ve şoklardır. Söz konusu faktörlerin içeriği ile ilgili olarak Staehr (2009)'ın çalışmasında kapsamlı bir liste hazırlanmıştır. Ayrıca Cottarelli vd. (1998)'de enflasyonun parasal olmayan belirleyicileri analiz edilmiştir. Zoli (2009) ise uluslararası fiyat hareketleri ve konjontürel dalgalanmaların enflasyon üzerindeki etkisini tahmin etmiştir. Demokrasinin enflasyon üzerindeki etkisini analiz etmek için hazırlanan bu çalışmada bahsedilen çalışmalarda ampirik tahminlerde yer alan değişkenlerden bazıları kullanılmıştır. Ampirik analizlerde 111 gelişmekte olan ölkeler ile 33 gelişmiş ölkeye ait 2010-2017 yılları verileri kullanılmıştır. Ampirik modelin oluşturulmasında kullanılan temel denklem řu şekilde oluşturulmuştur:

$$Enflasyon=(Demokrasi, X)$$

Burada X aııklayıcı değişkenler vektörüdür. Yukarıdaki temel modelden yola çıkılarak oluşturulan ampirik model ise řu şekildedir:

$$INF_{it} = \alpha + \varphi X_{it} + \lambda DEM + \psi INT_{it} + \varepsilon_{it}$$

Denklemde $i=1, \dots, N$ ölkeler ve $t=1, \dots, T$ yıl olmak üzere; α , φ , λ ve ψ tahmin edilecek parametreleri, ε ise hata terimini ifade etmektedir. INF değişkeni enflasyon oranını göstermekte olup tüketici fiyatları endeksindeki yüzde değişme ile hesaplanmaktadır. X değişkeni modelde kullanılan

açıklayıcı değişkenleri ifade etmektedir. Bu değişkenler ekonomik büyüme oranı, ithalat fiyatı, dışa açıklık oranı ve borç yüküdür. Ekonomik büyüme oranı reel GSYH'daki artış oranını ifade etmektedir. İthalat fiyatı için ithalat birim değer endeksi kullanılmıştır. Dışa açıklık oranı ihracat ve ithalat toplamının reel GSYH'ya oranını, borç yükü ise kamu borcunun GSYH'ya oranını ifade etmektedir. INT değişkeni etkileşim terimini ifade etmektedir. Bu değişken gelişmekte olan ülkelerde demokrasinin enflasyon üzerindeki etkisinin enflasyon oranının düşük veya yüksek olmasına bağlı olup olmadığını test etmek için modele dahil edilmiştir. Buna yönelik olarak enflasyon oranı tek haneli olan yani yüzde 10'dan daha düşük olan ülkeler ve yüzde 10'dan daha fazla olan ülkeler tespit edilmiş ve bunlara ilişkin kukla değişkenler oluşturulmuştur. Daha sonra temel modele dahil edilmek üzere bu kukla değişkenler demokrasi değişkeni ile çarpılarak etkileşim terimleri oluşturulmuştur.

Demokrasinin enflasyon üzerindeki etkisinin tahmin edilmesinde çeşitli modellerden yararlanılacak ve bu modeller arasında en uygunu tercih edilecektir. Bu modeller havuzlanmış, sabit etkiler ve tesadüfi etkiler modelleridir. Havuzlanmış model ile sabit etkiler modeli arasında tercihte bulunmak için F testinden yararlanılacaktır. Havuzlanmış model ve teadüfi etkiler modeli arasındaki tercihte ise çeşitli LM testlerinden yararlanılacaktır. Bu testler Breusch ve Pagan (1980) ve Honda (1985) tarafından geliştirilen Lagrange arpanı (LM) testleridir. Sabit etkiler ve tesadüfi etkiler modelleri arasındaki tercih Hausman (1978) testi yardımıyla belirlenecektir.

Çalışmada demokrasi göstergesi olarak Economist "Intelligence Unit" tarafından hazırlanan demokrasi endeksi kullanılmıştır. Demokrasi endeksi beş kategoriye dayalıdır: Özgür ve adil seçim, vatandaş özgürlükleri, devlet fonksiyonları, politik katılım ve politik kültür. Ülkeler söz konusu kriterlere bağlı olarak elde ettikleri skora göre tam demokrasiler, kusurlu demokrasiler, karma rejimler ve otoriter rejimler olarak sınıflandırılmaktadır (The Economist, 2017: 2 ve 63). Demokrasi endeksinin hazırlanmasında 60 göstergeden yararlanılmakta ve ülkeler her kategori için 0 ve 10 arasında puanlar almaktadır. Genel endeks beş kategorinin basit ortalamasını ifade etmektedir. Genel endeksin 10'a yaklaşması demokrasinin ilerlemesini 0'a yaklaşması ise otoriter rejime yaklaşıldığını göstermektedir. Çalışmada demokrasi göstergesi olarak genel endeks kullanılmıştır.

3. AMPİRİK SONUÇLAR

3.1. Model Seçimi İçin Yapılan Testler

Araştırmanın amacına yönelik olarak uygun modelin seçilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede sabit etkiler, tesadüfi etkiler ve havuzlanmış modeller oluşturulmuştur. Söz konusu modeller arasında tercihte bulunulurken çeşitli testler yapılmıştır. Test sonuçları tablo 1'de gösterilmiştir. Gelişmiş ülkeler için yapılan tahminlerde kullanılan regresyonlar iki tanedir. (1) numaralı regresyon açıklayıcı değişkenlerin büyüme, ithalat fiyatı, kamu borcu ve dışa açıklık oranı olduğu temel regresyonu göstermektedir. (2) numaralı regresyonda temel regresyona demokrasi değişkeninin eklenmiştir. Grup içi tahminciler ile tahmin edilen sabit etkiler modeli ile havuzlanmış OLS modeli arasındaki tercihte kullanılan F testi sonuçları ülkelere ait heterojen etkilerin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Bu yüzden sabit etkiler modeli havuzlanmış OLS modeline tercih edilmelidir. Tablo 1'de yer verilen ve tesadüfi etkiler ve havuzlanmış OLS modeli arasındaki tercihte kullanılan BP-LM test sonuçları tesadüfi etkiler modelinin havuzlanmış OLS modeline tercih edilmesi gerektiğini göstermektedir. Sonuç olarak F ve BP-LM test sonuçları demokrasinin enflasyon üzerindeki etkilerinin modellenmesinde birim etkilerin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Tablo 1'de yer alan ve bileşik hata teriminin yer aldığı tesadüfi etkiler modeli ile sabit etkiler modeli arasında tercihte bulunmak için yapılan Hausman (1978) testi sonuçları yatay kesite özgü hata bileşeni ile açıklayıcı değişkenler arasında korelasyonun bulunmadığına dair sıfır hipotezin güçlü biçimde reddedildiğini göstermektedir. Bu yüzden gelişmiş ülkeler için oluşturulan bütün regresyonlarda sabit etkiler modelinin tercih edilmesi gerekmektedir.

Tablo 1. Model Seçimi İçin Yapılan Testler (Gelişmiş Ülkeler)

Regresyon	F Testi	BP-LM	Hausman
(1)	4.084***	18.703***	41.345***
(2)	4.347***	18.063***	48.732***

Not: *** yüzde 1 anlamlılık düzeyini göstermektedir. Ampirik analizlerde kullanılan gelişmiş ülkeler şunlardan ibarettir: Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Avustralya, Avusturya, Belçika, Birleşik Krallık, ek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney Kore, Hong Kong, İrlanda, İsrail, İtalya, İspanya, İsveç, İsviçre, İzlanda, Japonya, Kanada, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Norveç, Portekiz, Singapur, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, Yeni Zelanda, Yunanistan.

Gelişmiş ülkeler için gerçekleştirilecek tahminlerde uygun modelin seçimine yönelik yapılan testler gelişmekte olan ülkeler için de yapılmıştır. Tablo 2’de gelişmekte olan ülkeler için model seçiminde kullanılacak olan testler yapılmıştır. (1) numaralı regresyon açıklayıcı değişkenlerin büyüme, ithalat fiyatı, kamu borcu ve dışa açıklık oranı olduğu temel regresyonu göstermektedir. (2) numaralı regresyonda temel regresyona demokrasi değişkeninin eklenmiştir. (3) numaralı regresyon ise (1) numaralı regresyona demokrasi endeksi ile tek haneli/çift haneli enflasyon oranları için oluşturulan kukla değişkenlerin çarpımlarından oluşturulan etkileşim terimlerinin eklendiği modeli göstermektedir.

Tablo 2. Model Seçimi İçin Yapılan Testler (Gelişmekte Olan Ülkeler)

Regresyon	F Testi	BP-LM	Hausman
(1)	9.754***	706.561***	53.021***
(2)	9.523***	519.450***	51.029***
(3)	5.249***	529.770***	114.255***

Not: *** yüzde 1 anlamlılık düzeyini göstermektedir. Ampirik analizlerde kullanılan gelişmekte olan ülkeler şunlardan ibarettir: Afganistan, Angola, Arnavutluk, Azerbaycan, Bahreyn, Bangladeş, Benin, Beyaz Rusya, Bhutan, Birleşik Arap Emirlikleri, Bolivya, Bosna Hersek, Botswana, Brezilya, Bulgaristan, Burkina Faso, Burundi, Cape Verde, Cezayir, ad, in, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, Ekvator Ginesi, El Salvador, Endonezya, Ermenistan, Etiyopya, Fas, Fiji, Fildişi Sahili, Filipinler, Gabon, Gana, Gambiya, Gine, Gine Bissau, Guatemala, Guyana, Güney Afrika Cumhuriyeti, Gürcistan, Haiti, Hırvatistan, Hindistan, Honduras, İran, Jamaika, Kamboçya, Kamerun, Katar, Kazakistan, Kenya, Kırgızistan, Kolombiya, Komorlar, Kosta Rika, Kuveyt, Laos, Lesotho, Liberya, Lübnan, Macaristan, Madagaskar, Malavi, Malezya, Mali, Mauritius, Meksika, Mısır, Moldova, Moritanya, Mozambik, Myanmar, Namibya, Nepal, Nijer, Nijerya, Nikaragua, Orta Afrika Cumhuriyeti, Pakistan, Panama, Paraguay, Peru, Polonya, Romanya, Ruanda, Rusya, Senegal, Sırbistan, Sierra Leone, Sri Lanka, Sudan, Surinam, Suudi Arabistan, şili, Tacikistan, Tanzanya, Tayland, Togo, Tunus, Türkiye, Uganda, Ukrayna, Umman, Uruguay, Venezuela, Vietnam, Yemen, Zambiya, Zimbabve.

Grup içi tahminçiler ile tahmin edilen sabit etkiler modeli ile havuzlanmış OLS modeli arasındaki tercihte kullanılan F testi sonuçları ülkelere ait heterojen etkilerin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle sabit etkiler modeli havuzlanmış OLS modeline tercih edilmelidir. Tablo 2’de aynı zamanda Breush-Pagan (1980) Lagrange arpımı (BP-LM) testlerine de yer verilmiştir. Bu testler tesadüfi etkiler ve havuzlanmış OLS modeli arasındaki tercihte kullanılmaktadır. BP-LM test sonuçları tesadüfi etkiler modelinin havuzlanmış OLS modeline tercih edilmesi gerektiğini göstermektedir. Sonuç olarak F ve BP-LM test sonuçları demokrasinin enflasyon üzerindeki etkilerinin modellenmesinde birim etkilerin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Tablo 2’de bileşik hata teriminin yer aldığı tesadüfi etkiler modeli ile sabit etkiler modeli arasında tercihte bulunmak için yapılan Hausman (1978) testi sonuçları da yer almaktadır. Hausman testi yatay kesite özgü hata bileşeni ile açıklayıcı değişkenlerin korelasyonlu olup olmadığını test etmektedir. Tesadüfi etkiler modelinin tercih edilmesi için söz konusu korelasyonun bulunmaması gerekmektedir. Korelasyonun bulunması durumunda sabit etkiler modeli tercih edilmelidir. Bu çerçevede tablo 2’de elde edilen Hausman test sonuçları yatay kesite özgü hata bileşeni ile açıklayıcı değişkenler arasında korelasyonun bulunmadığına dair sıfır hipotezin güçlü biçimde reddedildiğini göstermektedir. Bu yüzden gelişmekte olan ülkeler için tahmin edilen bütün regresyonlarda sabit etkiler modelinin tercih edilmesi gerekmektedir.

3.2. Tahmin Sonuçları

Demokrasinin enflasyon üzerindeki etkisinin tahmin edilmesine yönelik sabit etkiler modelinin oluşturulmasına karar verildikten sonra bu modelin tahmin edilmesi aşamasına geçilmiştir. Bütün modellerde White (1980) standart hatalardan yararlanılmış ve böylece robust tahminçiler

kullanılmıştır. Gelişmiş ölkeler için yapılan tahminler tablo 3’de gösterilmiştir. Ekonometrik tahminlerde tek yönlü modellerin yanında iki yönlü modellerin tahmini de yapılmıştır.

Tablo 3’nin ilk kısmında sabit parametrelerin birimlere göre değiştiği tek yönlü sabit etkiler modeli tahmin sonuçları gösterilmektedir. Regresyon (1) enflasyon oranının büyüme, ithalat, kamu borcu ve dışa açıklık oranı tarafından etkilendiği temel ekonomik modeli test etmektedir. Test sonuçları ithalat fiyatlarındaki artışın enflasyon oranını artırdığını göstermektedir. Regresyon (2)’de demokrasi değişkeni eklenmiştir. Demokrasi değişkeninin eklenmesi ile birlikte değişkenlerin işaretleri ve istatistiksel anlamlılıkları değişmemiştir. (2) numaralı regresyon sonucuna göre demokrasi endeksi ile enflasyon oranı negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içindedir.

Tablo 3. Dirençli Standart Hatalarla Sabit Etkiler Modeli Tahmin Sonuçları
(Gelişmiş Ölkeler İçin)

	Tek Yönlü Sabit Etkili Model		İki Yönlü Sabit Etkili Model	
	(1)	(2)	(3)	(4)
<i>Büyüme</i>	-0.031	-0.048	-0.016	-0.018
<i>İthalat Fiyatı</i>	0.031***	0.030***	0.001	0.001
<i>Kamu Borcu</i>	-0.018	-0.024	-0.001	-0.002
<i>Ticari Açıklık</i>	0.009	0.007	0.013	0.013
<i>Demokrasi</i>		-1.527*		-0.217
<i>C</i>	-3.537	9.746	-0.200	1.639
<i>R²</i>	0.419	0.435	0.667	0.667
<i>F</i>	4.489***	4.643***	10.095***	9.833***
<i>Gözlem</i>	261	261	261	261
<i>N</i>	33	33	33	33

Not: * ve *** sırasıyla yüzde 10 ve yüzde 1 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Tablo 3’ün ikinci kısımda ise sabit parametrelerin hem birimlere hem de zaman göre göre değiştiği iki yönlü sabit etkiler modeli tahmin edilmiştir. Regresyon (3) enflasyon oranının büyüme, ithalat, kamu borcu ve dışa açıklık oranı tarafından etkilendiği temel ekonomik modeli test etmektedir. Regresyon (4) ise demokrasi değişkeninin eklendiği modeli göstermektedir. İki yönlü modelin tahmin sonuçlarına göre değişkenlerin katsayılarının hiç biri istatistiksel olarak anlamlı değildir. Regresyon (4) tahmin sonuçlarına göre demokrasi değişkeninin katsayısı negatif işaretli olmasına rağmen istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Gelişmiş ölkeler için yapılan ekonometrik tahminlerin sonuçları bu ölkelerde demokrasinin enflasyon üzerinde bir azaltıcı etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Gelişmiş ölkelerde ihtiyari politikaların uygulanma olasılığının düşük olması zaman tutarsızlığı sorununun minimize edilmesine neden olmaktadır. Bu ise para politikalarının güvenilirliğini artırmaktadır. Bütün bu faktörler enflasyon oranının düşük seviyelerde kalmasına katkı sağlamaktadır. Gelişmiş ölkeler için elde edilen bulgular Desai (2003)’in çalışmasından yola çıkılarak da değerlendirilebilir. Gelir dağılımı iyi olan ölkelerde demokrasinin gelişmesi enflasyonist baskıların sınırlandırılmasına yardımcı olabilmektedir. Bunun nedeni gelir dağılımındaki iyileşme ile birlikte politikacıların gelir dağılımını düzeltmek için geniş çaplı enflasyonist politikalar uygulamalarına başvurma gerekçelerinin minimize edilmiş olmasıdır. Diğer yandan Telatar vd. (2010) dikkate alındığında demokrasinin enflasyon üzerindeki azaltıcı etkisinin arkasında gelişmiş ölkelerde politik istikrarın sağlanmış olmasının bir etken olduğu düşünölebilir. Banaian ve Luksetich (2001)’e göre ise ekonomik olarak daha özgür ölkelerde merkez bankalarına amaçlarını takip etmede otonomluk sağlanması yönelik daha fazla eğilim vardır. Bu ise merkez bankasından borçlanmaya yönelik katı kısıtlamaları beraberinde getirmektedir. Gelişmiş ölkeler için elde edilen bulgular bu kısıtlamaların enflasyon üzerinde azaltıcı etki doğurmasının bir sonucu olarak yorumlanabilir. Gelişmekte olan ölkeler için yapılan tahminler tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Dirençli Standart Hatalarla Sabit Etkiler Modeli Tahmin Sonuçları
(Gelişmekte Olan Ülkeler İçin)

	Tek Yönlü Sabit Etkili Model			İki Yönlü Sabit Etkili Model		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
<i>Büyüme</i>	-0.130	-0.128	-0.079	-0.156	-0.155	-0.098
<i>İthalat Fiyatı</i>	0.057***	0.056***	0.048***	0.016	0.016	0.008
<i>Kamu Borcu</i>	0.143***	0.142***	0.095**	0.185***	0.185***	0.131***
<i>Ticari Açıklık</i>	0.075*	0.075*	0.053	0.063*	0.063*	0.043
<i>Demokrasi</i>		-0.503			-0.155	
<i>Demokrasi*Enf<10</i>			-0.244			-0.0042
<i>Demokrasi*Enf>10</i>			1.624***			1.735***
<i>C</i>	-15.544***	-12.842**	-10.127**	-9.434	-8.561	-5.192
<i>R²</i>	0.613	0.613	0.697	0.633	0.633	0.707
<i>F</i>	10.225***	10.141***	14.549***	10.424***	10.326***	14.265***
<i>Gözlem</i>	852	852	852	852	852	852
<i>N</i>	111	111	111	111	111	111

Not: *, ** ve *** sırasıyla yüzde 10, yüzde 5 ve yüzde 1 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Tablo 4'nin ilk kısmında sabit parametrelerin birimlere göre değiştiği tek yönlü sabit etkiler modeli tahmin sonuçları gösterilmektedir. Regresyon (1) enflasyon oranının büyüme, ithalat, kamu borcu ve dışa açıklık oranı tarafından etkilendiği temel ekonomik modeli test etmektedir. Test sonuçları kamu borcundaki ve ithalat fiyatlarındaki artışın enflasyon oranını artırdığını göstermektedir. Ticari açıklığın artması enflasyon üzerinde artırıcı bir etkide bulunmakla birlikte istatistiksel olarak düşük anlamlılığa sahiptir. Regresyon (2)'de demokrasi değişkeni eklenmiştir. Demokrasi değişkeni regresyon (1)'de yer alan değişkenlerin işaretlerini ve istatistiksel anlamlılıklarını değiştirmemiştir. Demokrasi endeksi enflasyon oranı ile negatif ilişki içinde olmasına rağmen istatistiksel olarak anlamlı değildir. (3) numaralı regresyonda demokrasi endeksi ile tek haneli/çift haneli enflasyon oranları için oluşturulan kukla değişkenler çarpılarak elde edilen etkileşim terimleri eklenmiştir. Söz konusu modelde de kamu borcu ve ithalat fiyatları enflasyonu artırıcı etkide bulunmaktadır. Yüzde 10'dan düşük enflasyon kukla değişkeni ile demokrasi endeksi etkileştirilerek oluşturulan değişkenin (Demokrasi*Enf<10) katsayısının işareti negatif ama istatistiksel olarak anlamsızdır. Bu durum enflasyon oranı düşük ülkelerde demokrasinin enflasyon üzerinde azaltıcı etkiye sahip olmasına rağmen istatistiksel olarak bu etkinin anlamlı olmadığını göstermektedir. (3) numaralı regresyonda yüzde 10'dan yüksek enflasyon kukla değişkeni ile demokrasi endeksi etkileştirilerek oluşturulan değişkenin (Demokrasi*Enf>10) katsayısının işareti pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bulgu enflasyon oranının yüksek olduğu ülkelerde demokrasinin enflasyon üzerinde artırıcı etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 4'ün ikinci kısımda ise sabit parametrelerin hem birimlere hem de zaman göre göre değiştiği iki yönlü sabit etkiler modeli tahmin edilmiştir. Regresyon (4) enflasyon oranının büyüme, ithalat, kamu borcu ve dışa açıklık oranı tarafından etkilendiği temel ekonomik modeli test etmektedir. Test sonuçlarına göre kamu borcundaki artış enflasyonu artırmaktadır. Ticari açıklık da benzer etkiye sahip olmasına rağmen istatistiksel olarak anlamlılığı düşüktür. Demokrasi değişkeninin eklendiği regresyon (5)'de değişkenlerin işaretleri ve istatistiksel anlamlılıkları değişmemiştir. Demokrasi endeksi enflasyon oranı ile negatif ilişki içinde olmasına rağmen istatistiksel olarak anlamlı değildir. (6) numaralı regresyonda demokrasi endeksi ile tek haneli/çift haneli enflasyon oranları için oluşturulan kukla değişkenler çarpılarak elde edilen etkileşim terimleri eklenmiştir. Söz konusu modelde değişkenlerin işaretleri değişmemekle birlikte ticari açıklık istatistiksel anlamlılığını kaybetmiştir. Yüzde 10'dan düşük enflasyon kukla değişkeni ile demokrasi endeksi etkileştirilerek oluşturulan değişkenin (Demokrasi*Enf<10) katsayısının işareti negatif ama istatistiksel olarak anlamsızdır. (6) numaralı regresyonda yüzde 10'dan yüksek enflasyon kukla değişkeni ile demokrasi endeksi etkileştirilerek oluşturulan değişkenin (Demokrasi*Enf>10) katsayısının işareti pozitif ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgu enflasyon oranının yüksek olduğu ülkelerde demokrasinin enflasyon üzerinde artırıcı etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Çalışmada gelişmekte olan ülkeler için elde edilen bulgular Desai (2003)'in çalışmasından yola çıkılarak değerlendirildiğinde demokrasideki gelişmelerin enflasyon üzerinde anlamlı biçimde azaltıcı bir etki ortaya çıkarmamasının gelir dağılımındaki bozuklukla ilgisi olabileceği düşünülmektedir.

Gelir dağılımlı bozuk olan ölkelerde gelir dağılımlını düzeltmek için popölist politikalara başvurabilmektedir. Özellikle oy artırma davranışı içinde olan politikacılar bu tür politikalara başvurabilmektedir. Bu yüzden az gelişmiş ölkelerde demokrasideki gelişmeler popölist politikaları artırarak enflasyon üzerinde beklenen azaltıcı etkiyi ortaya çıkarmamakta hatta enflasyon oranlarının artmasına neden olmaktadır. Ayrıca Telatar vd. (2010) dikkate alındığında yüksek enflasyon oranına sahip gelişmekte olan ölkelerde demokrasinin enflasyon üzerinde artırıcı etkiye sahip olmasının arkasında bu ölkelerde politik istikrarın sağlanamamış olmasının bir etken olduğu düşünölebilir.

4. SONUÇLAR

Bu çalışmada demokrasinin enflasyon üzerindeki etkisi hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ölkeler için tahmin edilmiştir. Ampirik analizler için oluşturulan panel veri modelleri tek yönlü ve iki yönlü sabit etkiler tahmincileri kullanılarak tahmin edilmiştir. Gelişmiş ölkeler için tek yönlü modeller üzerinden yapılan tahminler ithalat fiyatlarındaki artışın enflasyon üzerinde artırıcı bir etki ortaya çıkardığını göstermektedir. Bu çerçevede gelişmiş ölkelerde üretim maliyetlerini artıran gelişmeler enflasyon üzerinde belirleyicidir. Gelişmiş ölkelerde demokrasi enflasyon üzerinde azaltıcı bir etkiye sahiptir. Bu ölkelerde demokrasideki gelişmelerin zaman tutarsızlığı sorununun giderilmesine ve merkez bankalarının bağımsız yapılarının güçlendirilmesine katkıda bulunması bu sonucu doğuran temel etkidir. Ayrıca gelişmiş ölkelerde politik istikrarın nispeten sağlanmış olması da demokrasinin enflasyon üzerinde azaltıcı etkide bulunmasına neden olmaktadır. Gelişmiş ölkeler için elde edilen sonuçlar demokrasi alanında yapılan reformların uzun yıllar boyunca korunması ve içselleştirilmesinin bu ölkelerde düşük enflasyon oranlarının sağlanmasındaki katkısını göstermektedir.

Tek yönlü sabit etkiler modeli tahmin sonuçlarına göre gelişmekte olan ölkelerde ithalat fiyatları ve kamu borcundaki artışlar enflasyon oranı üzerinde artırıcı bir etkiye sahiptir. Özellikle kamu borcunun marjinal etkisinin daha fazla olduğu görölmektedir. Kamu borcunun enflasyon üzerindeki artırıcı etkisi iki yönlü sabit etkiler modelinde de geçerliliğini korumuştur. Bu bulgular gelişmekte olan ölkelerde düşük enflasyon oranlarına ulaşmada mali disiplinin önemine işaret etmektedir. Çalışmanın temel konusunu oluşturan demokrasinin enflasyon üzerindeki etkisine dair elde edilen bulgular gelişmekte olan ölkelerde demokrasinin enflasyon üzerinde azaltıcı ama istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Ayrıca demokrasi ile düşük/yüksek enflasyon oranları etkileştirilerek yapılan analizlerde farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Enflasyon oranının düşük olduğu ölkelerde demokrasinin enflasyon oranı üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. Diğer yandan enflasyon oranının çift haneli olduğu ölkelerde demokrasinin enflasyon üzerindeki etkisine dair sonuçlar söz konusu ölkelerde demokrasideki ilerlemelerin enflasyonu artırdığını göstermektedir. Bu sonuç iki yönlü model dikkate alındığında da geçerlidir.

Gelişmekte olan ölkeler ile ilgili yapılan tahminler söz konusu ölkelerde demokraside gelişmeler meydana gelirken popölist politikaların enflasyon üzerinde artırıcı etki ortaya çıkarabileceğini göstermektedir. Özellikle gelir dağılımlı bozukluğunun seçim kazanmaya yönelik popölist politikalar uygulama eğilimini artırdığı düşünölebilir. Ayrıca merkez bankası bağımsızlığının zayıf olduğu ölkelerde popölist politikaların uygulanması için gerekli zeminlerin kolayca oluşabileceği söylenebilir. Bu noktada gelişmiş ölkelerdeki politik istikrarsızlığın da enflasyonu olumsuz etkileyeceğini dikkate almak gerekir. Bu çerçevede gelişmekte olan ölkelerde demokrasinin enflasyon üzerindeki olumlu etkisinin görülmesi için merkez bankası bağımsızlığının güçlendirilmesi, gelir dağılımlı iyileştirilmesi ve politik istikrarın sağlanması gerekmektedir. Demokrasinin enflasyon üzerindeki azaltıcı etkisine dair gelişmiş ölkeler için elde edilen bulgular Banaian ve Luksetich (2001), Aisen ve Veiga (2005) ve Telatar vd. (2010) çalışmalarını desteklemektedir. Gelişmekte olan ölkeler için demokrasinin enflasyon üzerinde azaltıcı etkiye sahip olmamasına dair elde edilen sonuçlar Aisen ve Veiga (2005)'in çalışmasında da söz konusu ölkeler için elde edilen bulgularla örtüşmektedir.

KAYNAKÇA

ABRAMS, B.A. ve LEWIS, K. A. (1995). "Cultural and Institutional Determinants of Economic Growth: A Cross-section Analysis", Kluwer Academic Publishers, 83: 273-289.

- ACEMOĞLU, D., JOHNSON, J., ROBINSON, J.A. ve YARED, P. (2005). Income and Democracy, National Bureau of Economic Research. No:11205.
- AISEN, A. ve VEIGA, F.J. (2005). Does Political Instability Lead to Higher Inflation? A Panel Data Analysis, IMF Working Paper, WP/05/49.
- BANAİAN, K. ve LUKSETICH, W. A. (2001). “Central Bank Independence, Economic Freedom, and Inflation Rates”, Economic Inquiry, 39 (1): 149-161.
- BREUSCH, T. ve PAGAN, A. (1980). “The Lagrange Multiplier Test and its Application to Model Specifications in Econometrics”, Reviews of Economics Studies, 47, 239-253.
- COTTARELLI, C., GRIFFITHS, M. ve MOGHADAM, R. (1998). The Nonmonetary Determinants of Inflation: A Panel Data Study, IMF Working Paper, WP/98/23.
- DESAI, R.M., OLOFSGARD, A. ve YOUSEF, T.M. (2003). “Democracy, Inequality, and Inflation”, American Political Science Review, 97(3): 391-406.
- GERRING, J., BOND, P., BARNDT, W. T. ve MORENO, C. (2005). “Democracy and Economic Growth: A Historical Perspective” World Politics, 57(3), 323-364.
- HAAN, J. ve STURM, J.E. (2000). “On the Relationship between Economic Freedom and Economic Growth”, European Journal of Political Economy, 16: 215-241.
- HAUSMAN, J.A. (1978). “Specification Tests in Econometrics”, Econometrica, 46, 1251-1271.
- HONDA, Y. (1985). “Testing the Error Components Model with Non-Normal Disturbances”, Review of Economic Studies, 52, 681-690.
- MORAL-BENITO, E. ve BARTOLUCCI, C. (2012). “Income and Democracy: Revisiting the Evidence”, Economics Letters, 117(3): 844-847.
- ROBERTS, J. M. (1997). “Is Inflation Sticky”, Journal of Monetary Economics, 39: 173-196.
- STAEHR, K. (2009). Inflation in the New EU Countries from Central and Eastern Europe: Theories and Panel Data Estimations, European Economy, Occasional Papers, No: 50.
- TELATAR, E., TELATAR, F., AVUŐOĐLU, T ve TOSUN, U. (2010). “Political Instability, Political Freedom and Inflation”, Applied Economics, 42: 3839-3847.
- THE ECONOMIST (2017). Democracy Index 2017, Free speech under attack. A report by The Economist Intelligence Unit.
- QUAZI, R. (2007). “Economic Freedom and Foreign Direct Investment in East Asia”, Journal of the Asia Pacific Economy, 12(3): 329-344.
- WHITE, H. (1980). “A Heteroskedasticity-Consistent Covariance Matrix and a Direct Test for Heteroskedasticity”, Econometrica, 48, 817-838.
- ZOLI, E. (2009). Commodity Price Volatility, Cyclical Fluctuations, and Convergence: What is Ahead for Inflation in Emerging Europe? IMF Working Paper, WP/09/41.